

Slovenska zveza za tobačno kontrolo in javno zdravje kot koordinator
vsebinske mreže NVO za zdravje (projekt: »NVO varujejo naše zdravje«)
in konzorcijskima partnerjema na projektu
IRDO – Inštitut za razvoj družbene odgovornosti in
Društvo za zdravje srca in ožilja Slovenije

in

Zavod za zdravstveno varstvo Maribor podajata:

Pobudo o ustanovitvi

Sveta za javno zdravje v slovenskih občinah

kot svetovalni organ župana

Zavod za zdravstveno
varstvo Maribor

1. POBUDA O USTANOVITVI SVETA ZA JAVNO ZDRAVJE

Zavod za zdravstveno varstvo Maribor in Vsebinska mreža nevladnih organizacij s področja zdravja, ki jo vodi Slovenska zveza za tobačno kontrolo in javno zdravje (partnerja na projektu sta Društvo za zdravje srca in ožilja Slovenije in IRDO – Inštitut za razvoj družbene odgovornosti), se zavzemata za ustanovitev svetovalnega organa za področje zdravja (v nadaljevanju: Svet za javno zdravje). Svetovalni organ deluje kot posvetovalno telo županu, sestavljajo pa ga predstavniki nevladnih organizacij s področja zdravja, predstavniki strokovne javnosti in predstavniki občine.

Svet za javno zdravje je namenjen združevanju interesov s področja zdravja prebivalcev v občini in njihovega posredovanja potreb in rešitev lokalni samoupravi, s ciljem izboljšati zdravstveno stanje in s tem posredno zvišati kakovost življenja občanov in občank. Svet za javno zdravje je oblika vzpostavljanja trajnega in odgovornega partnerstva med nevladnim sektorjem, strokovno javnostjo in lokalno samoupravo.

Naloge Sveta za javno zdravje so:

- Oblikovanje in implementacija programa »Urbano zdravje«: priprava strokovnih in organizacijskih podlag za izvajanje sistematičnega načrtovanja javnega zdravja (strategije, aktivnosti, sodelovanje v pripravi mestnih/občinskih razvojnih planov na področju javnega zdravja); izdelava ocene uspešnosti izvajanja aktivnosti programa
- Vključevanje potreb občanov v razvojne plane preko predstavnikov nevladnih organizacij, ki delajo na terenu
- Informiranje javnosti o aktivnostih Sveta za javno zdravje

2. STROKOVNA UTEMELJITEV SVETA ZA JAVNO ZDRAVJE

V Evropski uniji je osveščenost o zdravstveni problematiki vedno večja, saj bolezni, ki se pojavljajo kot posledica nezdravega življenjskega sloga povečujejo nevarnost ustavljanja naraščanja življenjske dobe, manjšanja kakovosti življenja in nižanja produktivnosti¹. Glavni dejavniki tveganja teh bolezni so pogojeni z vedenjskimi vzorci, na katere je možno vplivati z učinkovito uporabo znanih in dostopnih posegov v javno zdravje. Kot je zapisano v dokumentu *Javno zdravje in EU: pregled*, ki ga je podala Evropska zveza za javno zdravje (EPHA), se učinkovita politika javnega zdravja lahko gradi le na osnovi zanesljivih informacij, do katerih vodi sodelovanje vseh ključnih deležnikov: javnega sektorja, zasebnega sektorja in civilne družbe². Javno zdravje bi moralo biti osrednja naloga vsake občine, s čimer bi izboljšala in podpirala zdravje in blagostanje svojih občanov!

V skladu z Resolucijo o nacionalnem planu zdravstvenega varstva 2008 – 2013, ki na prvo mesto postavlja promocijo zdravja in preventivo ter za svojo vizijo šteje osveščanje o skrbi za lastno zdravje in organizacijo kakovostnega in dolgoročnega sistema zdravstvenega varstva, Zavod za zdravstveno

¹ Skupno poročilo strokovnjakov Svetovne zdravstvene organizacije (SZO) ter Organizacije o prehrani in kmetijstvu (FAO) 2003;

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o predlogu priporočila Sveta o okolju brez tobačnega dima, 2009.

² Skupnost na področju zdravja 2008 – 2013; Bela knjiga: Skupaj za zdravje, strateški pristop EU za obdobje 2008-2013)

varstvo Maribor in vsebinska mreža NVO za zdravje (60 članic NVO), v okviru projekta *NVO varujejo naše zdravje*, želita motivirati celotno družbo, da bi se povečala odgovornost posameznika za lastno zdravje in zagotovila zmanjševanje razlik v zdravju in izboljšalo zdravje v vseh življenjskih obdobjih.

3. POMEN NEVLADNIH ORGANIZACIJ V SVETU ZA JAVNO ZDRAVJE

Ker je za Slovenijo ugotovljena nizka stopnja zagotavljanja javnih storitev, kamor sodi tudi neučinkovito delovanje zdravstva³ in ker število bolezni povezanih s tveganim življenjskim slogom strmo narašča, je vključevanje predstavnikov nevladnih organizacij v oblikovanje javnozdravstvenih politik in zagotavljanje ustrezne podpore programom, ki bodo prispevali k boljšemu zdravstvenemu stanju občine, nujno. Nevladne organizacije imajo ključno vlogo pri premostitvi razlik med državljani in ustanovami političnega odločanja ter njihovem delovanju. Pomen in vloga nevladnih organizacij je priznana in potrjena s strani mednarodnih in domačih institucij, Evropske komisije, Sveta Evrope, OECD, Združenih narodov, Vlade Republike Slovenije in Državnega zbora RS.

Nevladne organizacije imajo velik potencial pri izboljšanju zdravja prebivalstva saj⁴:

- opozarjajo in **informirajo javnost** o zdravstvenih problemih;
- delujejo na področju zmanjševanja kroničnih nenalezljivih bolezni, ki se pojavljajo z nezdravim življenjskim slogom (dejavniki tveganja so kajenje, prekomerna telesna teža, pomanjkanje telesne aktivnosti, visoka stopnja uživanja alkohola, nizka vsebnost sadja in zelenjave v prehrani, tvegano spolno vedenje, tvegano vedenje v prometu idr.), na kar NVO učinkovito vplivajo s **preventivnimi programi**, ki jih prilagajajo različnim skupinam populacije in so tako veliko bolj fleksibilne kakor državne ustanove. Ker delajo na terenu in imajo stik s posamezniki, so ljudem bolj blizu
- izvajajo številne **brezplačne ali nizko cenovne storitve**, kot so svetovanje članom oz. uporabnikom, izobraževalne delavnice, posvete, bazarje okrogle mize in druge dogodke, ki so v prid javnemu zdravju;
- NVO so **odlična varovalka** saj objektivno opazujejo družbena dogajanja. V tem smislu so edine, ki spregovorijo v imenu tistih, katerih potrebe lahko država spregleda (npr. marginalne skupine)
- NVO so gonilo družbenih sprememb saj na inovativen način aktivirajo prezrte potenciale družbe in državi pomagajo do boljših rešitev
- Vključenost NVO v lokalne politike zagotavlja **optimalnost sprejetih odločitev**, tako v smislu strokovnih vsebin kakor tudi v smislu družbene sprejemljivosti. Vključevanje nevladnih organizacij v postopke sprejemanja zakonodaje in politike prinaša bolj kakovostne, bolj napredne in bolj razumljive dokumente.
- NVO pomagajo državljanom pri razvijanju njihovih veščin, zadovoljevanju interesov in prispevajo k osebni rasti posameznikov

³ Nacionalni strateški referenčni okvir 2007-2013

⁴ Komisija za razvoj nevladnih organizacij, Zavod PIP – Stičišče nevladnih organizacij Podravja, december 2010

Predstavitev vsebinske mreže NVO za zdravje

V Sloveniji je osveščenost o zdravstveni problematiki vedno večja, neprecenljivi delež pa k temu prispevajo tudi **nevladne organizacije** (društva, zasebni zavodi in ustanove). Za lažje delovanje se nevladne organizacije združujejo v formalne in neformalne zveze in ena takšnih je tudi **vsebinska mreža NVO za zdravje**, ki deluje v okviru **projekta »NVO varujejo naše zdravje«**. Mrežo vodi Slovenska zveza za tobačno kontrolo in javno zdravje, na projektu pa kot konzorcijska partnerja delujeta Društvo za zdravje srca in ožilja Slovenije in Inštitut za družbeno odgovornost (IRDO). Vsebinska mreža NVO za zdravje šteje 66 članic iz cele Slovenije.

Glavni namen projekta je oblikovanje skupne identitete v okviru mreže in predvsem krepitev nevladnega sektorja, ki deluje na področju zdravja. Projektna pisarna skrbi za razvoj naslednjih področij dela:

1. ZAGOVORNIŠTVO IN CIVILNI DIALOG

Mreža svojo vlogo krepi s **podajanjem usklajenih zakonskih pobud**. V letu 2010 je vsebinska mreža na Evropsko komisijo podala predloge za revizijo Direktive o tobačnih izdelkih. Devetnajst nevladnih organizacij se je med drugim zavzemalo za uveljavitev enotne embalaže tobačnih izdelkov s slikovnim zdravstvenim opozorilom in za prepoved prodaje tobačnih izdelkov preko interneta, preko katerega do cigaret še vedno lahko dostopajo mladoletne osebe. Na nacionalni ravni je mreža podala zakonske pobude, kot so popolna prepoved oglaševanja tobačnih izdelkov in uvedba specializiranih trgovin za prodajo tobačnih izdelkov. Društva namreč ugotavljajo, da se v praksi člen zakona o prepovedi prodaje tobačnih izdelkov mladoletnim osebam v veliki meri krši, v specializiranih trgovinah pa bi bila prodaja bolj nadzorovana. Poleg tega je vsebinska mreža na Ministrstvo za promet v letu 2010 podala pobudo o prepovedi kajenja v osebnih avtomobilih.

Posebno poglavje zakonske pobude predstavlja dodatno povišanje trošarin na tobak in alkohol. Glede na to, da gre za vrsto zdravju škodljivih izdelkov, ki niso življenjsko potrebni, bi bilo prav, da se njihova uporaba omeji tudi s politiko dviganja cen, kar postavi tobačne izdelke med cenovno težje dostopne izdelke. Mreža NVO za zdravje se zavzema, da bi se del sredstev iz naslova trošarin stekal neposredno v poseben sklad na Ministrstvu za zdravje in ne v državni proračun. Iz sklada bi se financirali preventivni programi s področja zdravja, med katere sodijo tudi programi nevladnih organizacij.

Vsebinska mreža bo konec meseca maja na Ministrstvo za izobraževanje, znanost, kulturo in šport naslovila pobudo o umestitvi zdravstvene vzgoje v redni učni načrt srednjih šol v Sloveniji. Če je zdravje stvar posameznika, je prav, da država ljudi opolnomoči, da bodo lahko ti sprejemali odločitve, ki so v prid zdravju. Zdravstvena vzgoja lahko sistematično in kontinuirano poteka le skozi formalno izobraževanje. Pri oblikovanju zakonske pobude se sklicujemo na finski in irski model, kjer v višjih razredih osnovne šole in v srednji šoli zdravstvena vzgoja nastopa kot samostojen predmet. Zakonsko pobudo podpira 30 nevladnih organizacij, zdravstveni delavci in pedagogi.

Nevladne organizacije s podajanjem zakonskih pobud ne želijo le izboljšati javno zdravje v Sloveniji, ampak želijo utrditi svoj položaj znotraj zdravstvenega sektorja in iskati sistemske rešitve za nevladne

organizacije s področja zdravja. Na lokalni ravni bi želeli doseči sistemsko vključitev predstavnikov NVO v projektne svete zdravih mest tistih občin, ki v mreži zdravih mest sodelujejo in so aktivni. Nevladniki, kot sami sebe radi imenujemo, imamo kar precej izkušenj in znanja, ki smo ga pridobili na terenu. Velikokrat so javnozdravstveni problemi lokalnim in nacionalnim oblastem zakriti ali niso predstavljeni v pravi luči, zato je vpetost nevladnih organizacij zelo dobrodošla, saj so te zakladnica informacij, dobrih idej in inovativnih pristopov k problemom.

2. SERVISNA PODPORA ZA NVO S PODROČJA ZDRAVJA

V projektni pisarni skrbimo za informiranje o dogodkih in temah, ki so pomembni za nevladne organizacije s področja zdravja. Informiranje poteka preko spletne strani projekta (www.nvozdravje.si), Facebook skupine in preko direktnega obveščanja po elektronski pošti z naslova). Za lažje iskanje informacij, ki zadevajo področje nevladnih organizacij in zdravja, smo na spletni strani oblikovali e-knjžnico in e-priročnik, ki pa se na pobudo članic mreže nadgrajujeta in dopolnjujeta. Poleg informiranja je tendenca mreže tudi povezovanje organizacij, kar pride zelo prav pri sodelovanju na projektih. Tedensko pošiljamo članom mreže in tistim, ki to želijo prejemati, e-novice vsebinske mreže.

Projektna pisarna nudi tudi brezplačne delavnice za krepitev veščin in znanj za vključevanje v civilni dialog ter opravljanje javnih storitev. Gre za spodbujanje nevladnih organizacij, da razvijejo (plačljive) storitve, ki prispevajo k finančni stabilnosti organizacije, hkrati pa so uporabnikom še vedno finančno dostopne ali pa so brezplačne. Da bi nevladne organizacije lahko kakovostno izvajale svoje storitve na področju zdravja, se morajo dodatno strokovno usposablјati. Mreža nudi brezplačne delavnice o tem, kje in kako ter kaj je potrebno za pridobitev določenih certifikatov, potrebnih za izvajanje storitev. V letu 2010 so se v okviru projekta predstavniki različnih organizacij v mreži usposablјali v Šoli za promocijo zdravja preko CINDI, na Inštitutu za varovanje zdravja. Delavnice so s področja socialnega marketinga v promociji zdravja, komuniciranje z mediji, oblikovanje programov in projektov v namen uspešne prijave na razpise ipd.

3. KREPITEV VLOGE MREŽE NVO V MEDIJIH IN GOSPODARSTVU

V okviru projekta si mreža prizadeva o pomenu in vlogi NVO sektorja na področju zdravja osvestiti tudi medije in gospodarstvo. V preteklem letu je potekal Delovni zajtrk z novinarji, na katerem so se članice predstavile in podale izjave za medije.

V aprilu 2012 je vsebinska mreža ob svetovnem dnevu varnosti in zdravja pri delu predstavila aktivnosti za povezovanje gospodarstva z nevladnimi organizacijami na področju promocije zdravja na delovnem mestu. Predstavili smo rastočo knjigo s ponudbo storitev nevladnih organizacij s področja zdravja za podjetja ter napovedali pričetek regijskih srečanj med podjetji in nevladnimi organizacijami, da bi s skupnim povezovanjem izboljšali zdravje in varnost zaposlenih.

Kultura zdravja se ne začne in konča le pri posamezniku, ampak zadeva družbo kot celoto. Zato jo je potrebno vpeljati v vse segmente življenja: v podjetja, šole in domove. Ljudi je potrebno informirati, hkrati pa izvajati politiko, ki bo kar najboljše promovirala zdrav način življenja in trajnostni razvoj.

VSEBINSKA MREŽA NVO ZA ZDRAVJE

Slovenska zveza za tobačno kontrolo in javno zdravje
Kopitarjeva 2, SI-2000 Maribor

Tel.: 02/620 98 57; GSM: 051 317 113

E-pošta: nvo.zdravje@tobak-zveza.si;
info@tobak-zveza.si

Spletna stran: <http://nvozdravje.si>

ZAVOD ZA ZDRAVSTVENO VARSTVO MARIBOR

Center za spremljanje zdravstvenega varstva prebivalstva
in promocijo zdravja
Igor Krampač, dr. med., spec.
Prvomajska ulica 1, SI-2000 Maribor

Tel: 02/46 02 317;

02/46 22 234 (tajništvo)

E-pošta: igor.krampac@zzv-mb.si,
metka.krebs@zzv-mb.si (tajništvo)

Projekt »NVO varujejo naše zdravje« delno financira Evropska unija in sicer iz Evropskega socialnega sklada. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete: »Institucionalna in administrativna usposobljenost«, prednostne usmeritve: »Spodbujanje razvoja nevladnih organizacij, civilnega in socialnega dialoga«.